

TIMIZA NDOTO NA MALENGO YAKO

*Muongozo wa kupanga malengo kwa kijana anayetarajia
kusoma na anayesoma elimu ya juu ili kuwa na
mafanikio amalizapo masomo*

Pamela Chogo

TIMIZA NDOTO NA MALENGO YAKO
© 2020 PAMELA CHOGO

Haki zote zimehifadhiwa. Hairuhusiwi kunakili, kuhifadhi, kuchapisha kwa njia ya kielektroniki au mekaniki, kutoa vivuli, kurekodi au kubadili sehemu yeyote ya kitabu hiki kwa njia, namna na mfumo wowote bila idhini ya maandishi kutoka kwa mwandishi.

Chanya Change Press, Arusha
Simu: 0713144222 na 0759334659
Barua pepe: info@chanyachange.org
Website: www.chanyachange.org
Youtube: ChanyaChange
Instagram: @chanyachange

ISBN: 978-9976-88-350-3

YALIYOMO

TABARUKU	v
SHUKRANI	vi
DIBAJI	vii
MAANA YA ELIMU YA JUU.....	vii
SURA YA 1	1
MASOMO	1
Jambo la kwanza: Uelewa wa taaluma unayosomea	2
Jambo la Pili: Taratibu na Miongozo ya Chuo	4
Jambo la tatu: Umuhimu wa kila unachofundishwa.....	5
Jambo la Nne: Kusoma kwa kuhakikisha unafaulu	8
SURA YA 2	Error! Bookmark not defined.
MAISHA UKIWA CHUONI	Error! Bookmark not defined.
Eneo la kwanza: Kuishi kwa kujitambua....	Error! Bookmark not defined.
Eneo la Pili: Kufanya maamuzi	Error! Bookmark not defined.
Eneo la tatu: Uwezo wa kujiamini	Error! Bookmark not defined.
Eneo la nne: Maisha ya maigizo	Error! Bookmark not defined.

Eneo la tano: Matumizi ya muda	Error! Bookmark not defined.
Eneo la sita: Nguvu ya Mahusiano	Error! Bookmark not defined.
Eneo la saba: Starehe na Matumizi ya vileo	Error! Bookmark not defined.
Eneo la nane: Matumizi ya mitandao ..	Error! Bookmark not defined.
Eneo la tisa: Vyanzo na Matumizi ya pesa.	Error! Bookmark not defined.
Eneo la kumi: Michezo, mazoezi na kujihusisha na vikundi	Error! Bookmark not defined.
SURA YA 3	Error! Bookmark not defined.
MAISHA BAADA YA CHUO....	Error! Bookmark not defined.
UTANGULIZI.....	Error! Bookmark not defined.
Jinsi ya Kijana Kujijenga.....	Error! Bookmark not defined.
Ajira	Error! Bookmark not defined.

TABARUKU

Natabaruku kitabu hiki kwa mwanangu Jordan Emmanuel, vijana wote wenye mpango na nia ya kujiunga na masomo ya elimu ya juu pamoja na vijana wote walioko vyuoni.

Mungu awabariki na kuwatangulia muweze kutimiza ndoto na malengo yenu kwa kuja kuyaishi kwa uhalisia.

SHUKRANI

Kwanza, napenda kumshukuru Mwenyezi Mungu kwa kunipa uhai, afya njema na uwezo wa kuona pamoja na kutenda.

Pili, nawashukuru wazazi wangu Bwana John Benjamin Chogo (marehemu) na Bi Dorothy Chogo kwa kunipa msingi imara katika elimu na maisha, msingi uliofanya niweze kutimiza ndoto na malengo yangu katika maisha kwa kufikia mafanikio makubwa yaliyopelekea kupiga hatua ya kusaidia wengine.

Tatu, napenda kuishukuru familia yangu kwa kunitia moyo na kuwa pamoja nami katika kila ninacho kifanya katika maisha yangu.

Mwisho napenda kuwashukuru vijana wangu wote (watoto wangu), wengi wao wakiwa ni wanafunzi wa Chuo cha Uhasibu Arusha ambao walikua chachu ya kuandika kitabu hiki kwa kuwa wazo lilitoka kwao.

DIBAJI

MAANA YA ELIMU YA JUU

Elimu ya juu ni ile elimu inayotolewa na ipatikanayo katika vyuo vya elimu ya juu kama vile vyuo vikuu na taasisi za elimu ya juu. Elimu hii huwa ni ile ya kupata ujuzi katika eneo fulani na mwisho wa masomo kumfanya mshiriki awe mtaalumu katika eneo hilo.

Zipo ngazi mbalimbali katika elimu ya juu ikiwa ni pamoja na ngazi ya Astashahada (certificate), Stashahada (Diploma), Shahada (Bachelor Degree), Shahada ya uzamili (Masters) na shahada ya uzamivu (PhD).

Katika mfumo wa elimu nchini Tanzania mtu huweza kujiunga na elimu ya juu akiwa amemaliza kidato cha nne au kidato cha sita. Mfumo huu umekuwa ni mfumo rafiki sana tofauti na ule wa zamani ambao haukumpa nafasi mtu aliye maliza kidato cha nne kujiunga na elimu ya juu hata pale anapokuwa hajatimiza vigezo vya kujiunga na kidato cha tano.

Kwa mfumo huu wa sasa mtu asiye na alama za kutosha kujiunga na kidato cha tano anaweza kujiunga na masomo ya astashahada na akifanikiwa kufaulu huendelea na stashahada na baadae huweza kujiunga na shahada.

Wapo wengi walionufaika na mfumo huu na kupata nafasi ya pili iliyo wawezesha kutimiza ndoto zao za kufuzu masomo ya shahada. Kwa wale wanao kwenda kidato cha tano na sita huwa na nafasi ya kujiunga ngazi ya stashahada au shahada kulingana na ufaulu wa kijana.

Pamekuwepo na changamoto nyingi zinazo wakabili wanafunzi wa vyuo vya elimu ya juu. Changamoto kubwa kuliko zote ni wanafunzi wengi kutojitambua na kushindwa kutumia wakati wao wakiwa vyuoni vizuri kwa manufaa ya maisha yao baada ya masomo.

Changamoto nyingine ni ukosefu wa ajira kwa wahitmu wa masomo, imekua sio jambo la kushangaza kwa mwanafunzi kuhitimu mafunzo na kukaa nyumbani zaidi ya miaka mitatu pasipo kuwa na ajira ya kuajiriwa ama ya kujiajiri.

Vile vile inashangaza zaidi kuona waajiri wengi wakilalamika kuwa siku hizi hawapati wafanyakazi wenye sifa. Hili hutokea licha ya waajiri kupokea barua nyingi za maombi kutoka kwa wahitimu wa elimu ya juu wenye sifa zilizotajwa katika kazi husika.

Hali hii sio nzuri na inaleta wasiwasi na kutengeneza maswali mengi sana yasiyo na majibu ya haraka haraka. Lawama nyingi huenda kwenye mfumo wa elimu na kwa wanafunzi wenyewe ambao wengi wao hawana juhudi ya kutosha ili kufikia mafanikio.

Licha ya elimu ya darasani, inapaswa mwanafunzi kufahamu mambo mbalimbali yatakayo mwezesha kujiandaa vyema kwa soko la kuajiriwa na kujiajiri.

Kitabu hichi kimeandaliwa ili wanafunzi wa vyuo vikuu na taasisi za elimu ya juu waweze kuelewa mambo muhimu wanayo takiwa kuzingatia ili kuwa na mafanikio katika safari ya masomo. Katika hili ni vyema kukumbuka kwamba

“kusoma elimu ya juu ni uwekezaji kama ulivyo uwekezaji wowote ule hivyo ni muhimu kubakikisha kwamba uwekezaji huu unakuwa na mafanikio.”

Katika kufanikisha hilo yapo mambo makuu na muhimu ya kuzingatia ili kuweza kuwa na mafanikio, mambo hayo ni:

1. Masomo
2. Maisha ukiwa chuoni

3. Maisha baada ya masomo ya chuoni

Ni vyema kwa mwanafunzi kuanza na matarajio yake baada ya kumaliza masomo ya elimu ya juu kabla hata ya kujiunga na masomo.

SURA YA 1

MASOMO

UTANGULIZI

Kazi kubwa ya vyuo vya elimu ya juu ni utoaji wa mafunzo. Kwa ujumla sote tunafahamu kwamba kitu kinacho mfanya mwanafunzi ajiunge na elimu ya juu ni masomo. Ni kwa bahati mbaya sana wakati mwingine vijana husahau kuwa wamejiunga na chuo kwa sababu ya masomo. Wanafunzi hawa hujikuta wanatumia muda wao mwingi sana kwa mambo mengine tofauti na masomo na mwisho kuyapa masomo muda mchache na kujikuta wakikosa mafanikio.

Kila mwanafunzi wa chuo au taasisi ya elimu ya juu anatakiwa kuzingatia sana masomo na kuhakikisha anafanya mambo yatakayo mpeleka katika mafanikio.

Sehemu hii inapendekeza mambo muhimu yatakayo msaidia mwanafunzi kufikia mafanikio katika masomo.

Jambo la kwanza: Uelewa wa taaluma unayosomea

Kwa mazingira ya kawaida inaweza isiwe rahisi kwa mwanafunzi kufahamu taaluma na fani zote zitolewazo katika vyuo mbalimbali nchini. Zipo taasisi za watu binafsi ambao huzunguka kwenye shule na kuwasaidia wanafunzi kupata uelewa wa fani wanazoweza kwenda kusomea wanapofika katika elimu ya juu. Hii humsaidia mwanafunzi kufahamu nini kipo mbele yake na kuweza kufanya uchaguzi kulingana na kile anachokipenda pamoja na uwezo wake.

Wakati mwingine wanafunzi hujiunga na masomo pasipo kufahamu au kuelewa nini hasa anakwenda kusomea. Kwa mfano kijana anajiunga na masomo katika ngazi ya astashahada (Certificate) na anakwenda kusoma mambo ya ugavi lakini hafahamu kabisa hata maana ya ugavi. Ili kupata mafanikio ni muhimu sana kwa huyu mwanafunzi kupata uelewa mpana wa nini maana ya ugavi na unaposoma masomo ya ugavi utaweza kufanya vitu au kazi gani. Wakati mwingine unakutana na kijana anasomea fani fulani lakini hana uelewa mpana wa fani hiyo na mwisho kushindwa kupata mafanikio anayoyatarajia.

Kisa cha Faidha

*F*aidha ni kijana aliye hitimu kidato cha sita, katika masomo yake Faidha alikuwa na uwezo mkubwa wa somo la hisabati. Katika masomo yake ya kidato cha tano na sita Faidha alisoma masomo ya Fizikia, Kemia na Hisabati yaani “PCM”. Alifanikiwa kufaulu na kuchaguliwa kujiunga na Shabada ya Teknolojia ya habari katika chuo kimoja huko Mbeya. Faidha alifurahi sana na alipokuwa anaondoka nyumbani kuelekea chuoni Faidha alisema “kwaherini mimi nakwenda chuoni kusomea uandishi wa habari”. Faidha hakuwa na uelewa wowote juu ya Teknolojia ya habari na kudhani ni uandishi wa habari. Hakufanya juhudi zozote kuhakikisha anaelewa Teknolojia ya habari ni nini na anakwenda kusoma vitu vya aina gani. Alipofika chuoni na kuanza masomo Faidha ndio alitambua kwamba anachosomea ni utaalamu wa masuala ya kompyuta na sio uandishi wa habari.

Tunaona katika kisa hiki cha Faidha kwamba hakua na uelewa wa nini anakwenda kusomea. Hii huwakuta vijana wengi hasa pale ambapo nafasi za masomo hutoka kwa kupangiwa moja kwa moja ama pale ambapo mwanafunzi hupata programu fulani sababu sifa zake ndio zinakubali hapo.

Wakati mwingine pia tumekutana na wanafunzi walio katika hatua za mwisho za masomo yao lakini hawana uelewa mpana wa ile fani anayosomea. Wanafunzi hawa wanakua hawafahamu mwisho wa masomo yao wataweza kufanya shughuli gani. Hii hufanya wengi wao wanapo hitimu masomo kukosa kuajiriwa ama kushindwa kujiajiri katika fani zao. Wengi huishia kufanya biashara ndogo ndogo na hushidwa kutumia taaluma zao katika kujiajiri na wakati mwingine kushindwa kuona mchango wa elimu katika maisha yao.

Jambo la Pili: Taratibu na Miongozo ya Chuo

Kila chuo kama ilivyo taasisi yoyote huwa na miongozo ambayo ni pamoja na sheria, taratibu na kanuni. Miongozo hii huwepo ili kuhakikisha mafanikio kwa kijana ikiwa atazingatia inavyo stahili. Ipo miongozo ya jumla kutoka kwa uongozi wa chuo lakini pia ipo miongozo ambayo hutolewa na mhadhiri/mkufunzi katika eneo lake la masomo.

Miongozo inayotolewa na chuo ni pamoja na tarehe za kufungua chuo, sheria na taratibu mbalimbali zilizopo kama vile sheria za wanafunzi (student by laws), kanuni za

mitihani (Examintion regulations), ratiba ya mwaka ya chuo (Almanac) na ratiba za vipindi vya masomo yote.

Kijana anapojiunga na chuo anatakiwa kupitia na kufahamu miongozo yote inayomuhusu pale chuoni. Pale inapowezekana hakikisha una nakala yako ya miongozo husika.

Mjumuisho wa miongozo hii hupatikana kwenye muhtasari ujulikanao kama “prospectus” ambao ni sawa na msahafu wako uwapo chuoni, mafanikio yako katika taaluma yanaanza na uelewa wako wa mambo yote yaliyoandikwa kwenye muhtasari huu. Kama mwanafunzi unayehitaji mafanikio ni lazima uwe na nakala ya huu muhtasari na ni muhimu kuupitia na kuelewa vyote vilivyopo ndani yake.

Jambo la tatu: Umuhimu wa kila unachofundishwa

Mitaala ya masomo ya elimu ya juu hutengenezwa katika namna ambayo humjenga kijana kitaaluma ikiwa ni kupata ufahamu na ujuzi lakini pia humjenga mwanafunzi kitabia na kumpatia uelewa mpana wa kuweza kudadavua mambo yanayo mzunguka kwa kina.

Mitaala hii huwa ina masomo ambayo yanakujenga moja kwa moja kwenye taaluma unayosomea (core subjects) na mengine ya ziada ambayo yana lengo la kukujenga ili uweze kukamilika na kuweza kufanya kazi ambayo unategemewa kufanya baada ya kuhitimu masomo (fundamental subjects).

Wakati mwingine wanafunzi hupuuza haya masomo ya ziada kama vile somo la kompyuta, hisabati, maendeleo ya jamii, stadi za mawasiliano n.k. Ni vyema ikaeleweka kwamba haya masomo ni muhimu sana na yana mchango mkubwa sana katika maisha baada ya chuo.

Kwa mfano, ili kuweza kuomba kazi mahali ni lazima utaandika barua ya maombi na wasifu wako, namna ya kuandika barua na wasifu hufundishwa kwenye somo la stadi za mawasiliano (communication skills), lakini mara nyingi wahitimu hushindwa kuandika barua na wasifu pale wanapohitaji kupeleka maombi ya kazi. Vilevile kwa dunia ya leo kila ofisi na mzunguko wa maisha kwa ujumla huhitaji matumizi ya kompyuta hivyo usipotumia nafasi uliyonayo chuoni kujifunza kompyuta utakapofika kazini utapata changamoto.

Kisa cha Daudi

Daudi ni kijana aliyehitimu masomo katika Chuo cha elimu ya juu. Kwa miaka mitatu amekua akisoma shahada ya kuanzisha, kusimamia na kutathmini ubora na thamani ya miradi na amehitimu akiwa na matumaini makubwa katika soko la ajira. Fani aliyosomea inaonekana kuwa na soko kubwa haswa katika miradi mikubwa inayoendelea hapa nchini. Alipokuwa chuoni Daudi alitumia muda mwingi sana kujikita katika masomo ya fani na kuyapa masomo

ya ziada muda mchache sana. Juhudi yake ilikua kwenye kufaulu mtihani tu na sio katika kuhakikisha anaelewa na kuwa mtaalamu katika maeneo yote. Malengo yake yalitimia na Daudi alifanikiwa kuhitimu masomo yake vizuri.

Baada ya kuhitimu masomo, Daudi alianza kutafuta kazi na mwanzo aliona aanze kwa kutafuta sehemu ya kujitolea. Alifanikiwa kupata nafasi katika mradi mkubwa wa maji uliokuwa unaendelea katika Mkoa wake. Daudi alifurahi sana na kuendana na maelekezo alianza kazi akiwa kama msaidizi wa msimamizi wa mradi.

Mradi ulikua na mambo mengi yanayohitajika kufanyika hivyo Daudi alikuwa wa msaada mkubwa kwa bosi wake. Daudi alikuwa na uelewa mkubwa wa fani yake na aliweza kuelewa maelekezo yote aliyopewa na bosi wake ila pakawa na changamoto. Daudi hakuwa na uwezo wa kutumia kompyuta licha ya kuwa chuoni walisoma kompyuta na kwenye cheti chake alionekana kufaulu vizuri somo hilo.

Hii ilimpa wakati mgumu sana Daudi na ilimbidi atafute chuo kinachotoa mafunzo ya muda mfupi ya kompyuta ili ajifunze. Daudi aliingia gharama na kuanza kujifunza kompyuta kama vile halikua moja ya

somo alipokua chuoni. Daudi alijutia sana uzembe wake na mara kwa mara alisikika akisema laiti ningejua.

Jambo la Nne: Kusoma kwa kuhakikisha unafaulu

Licha ya kupata ujuzi na maarifa lengo la msomaji yeyote huwa ni kufaulu. Haijalishi kiwango ambacho msomaji amejipangia lakini mwisho wa siku lengo kuu ni kufaulu. Wapo wanaopenda kujipangia kufaulu kwa kiwango cha A na wengine hujipangia kufaulu kwa kiwango cha C. Siku zote katika masomo ni vyema kujipangia malengo ya juu zaidi ili ikitokea umeshindwa kuyatimiza utakua umeangukia daraja linalofuata ambalo bado utakua umefaulu.

Matamano ya kufaulu ni kitu kizuri lakini kinahitaji nidhamu, kujituma na kujiwekea mikakati endelevu ambayo itahakikisha mafanikio yako.

Ili kuhakikisha unasoma na kufaulu zingatia mambo yafuatayo:

- i. **Kuwa na ratiba ya masomo na kuingia darasani kikamilifu:** ili kuwa na utaratibu mzuri usio kuwa na muingiliano, kila chuo huwa na ratiba yenye kuongoza wanafunzi, muda na sehemu kwenye kipindi cha kila somo. Ratiba hizi huhakikisha muda stahili kwa kila somo umetimizwa na kila mwanafunzi ameweza kuhudhuria vipindi

vyake vyote pasipo mwingiliano. Wapo wanafunzi ambao hawapo makini katika kufahamu ratiba ya masomo na wengine huwa hawaingii darasani bila sababu za msingi wakidhani kwamba sio muhimu. Kuingia darasani ni namna moja wapo ya kuhakikisha ufaulu na mafanikio katika masomo yako. Licha ya somo husika wakufunzi na wahadhiri huwa na mambo mengi sana ya kukushirikisha ili upate mafanikio katika safari yako ya masomo.

- ii. **Kuelewa kila unachofundishwa:** *Kama mwalimu kipo kitu ambacho sijafanikiwa kupata jibu lake, ukiwa darasani mara nyingi unapouliza wanafunzi “is it clear?” watajibu kwa ujasiri na sauti kubwa kabisa “Yes” lakini hapo hapo ukitoa jaribio huwa wanashindwa kulifanya.*

Ni vyema kuwa wazi pale ambapo kitu fulani hakija eleweka na umepata nafasi ya kupata maelezo ya ziada. Kama kuna changamoto katika kumpata Mhadhiri kutoa maelezo ya ziada hakikisha unashirikisha wanafunzi wenzako ili uweze kupata uelewa.

Hali kadhalika, matumizi ya vitabu vya ziada na kiada pamoja na matumizi ya mtandao husaidia kuleta uelewa mpana wa mambo yanayo fundishwa darasani. Ili kuwa na mafanikio inapaswa kijana kwenda zaidi ya pale alipofundisha Mhadhiri. Kile unachopata darasani ni kama njia tu ya kukusaidia kufikia maarifa zaidi.

- iii. **Fanya mazoezi na majaribio yote yanayotolewa na Waadhiri:** ili kukujenga kitaaluma Wahadhiri hutoa mazoezi na majaribio mbali mbali kwa mwanafunzi mmoja mmoja au kwa makundi. Majaribio haya hukupa wasaa wa kuweka kile ulichofundishwa kwa nadharia katika vitendo.

Kila jaribio na zoezi ni muhimu na ni vyema kuhakikisha unafanya majaribio na mazoezi yote kwa ukamilifu. Kama kuna mahali utakosa hakikisha unafanya masahihisho na kufahamu jibu sahihi.

Pia majaribio na mazoezi yenye kupewa alama (marks) huleta mjumuisho wa alama (marks) zako za somo husika na mwisho kufanikisha ufaulu wako.

Majaribio huweza kuwa katika mfumo wa maswali yanayotolewa darasani, maswali ya kujibu yenye alama (assignments). Mitihani ya majaribio (Test) na mitihani ya mwisho wa muhula/ kozi (final examinations).

- iv. **Tenga muda wa kujisomea binafsi:** Mbali na ratiba ya darasani kila mwanafunzi anatakiwa kuwa na ratiba yake binafsi yenye kumwezesha kuyapa masomo yote muda wa ziada wa kuyapitia na kujisomea kile alichofundishwa.

Wakati mwingine vijana wengi hushindwa kupanga muda wa kujisomea binafsi wakijiona kwamba wanawajibika kufwata ratiba za marafiki. Unaweza kukuta marafiki wakiandamana pamoja kwenda kujisomea ila kwa sababu wamekaa sehemu moja wakatamia muda mwingi kuzungumza kuliko kujisomea.

Muda wako binafsi wa kujisomea unastahili kua binafsi. Chukua vifaa vyako na tafuta sehemu tulivu utakayoweza kujisomea peke yako. Wakati huu maktaba huwa ni sehemu sahihi sana ya kwenda.

- v. **Kusoma kwa makundi (group discussion):**
Kuna msemu mmoja wa kiingereza huwa unasema “*if you want to go fast, go alone but if you want to go far, go together*”. Maana yake “ukitaka kwenda haraka nenda peke yako ila ukitaka kufika mbali nenda na wenzako”.

Licha ya pointi namba iv kuongelea kua na muda binafsi wa kusoma, pia umoja unabaki kuwa ni nguvu na utengano ni dhaifu. Baada ya kujisomea binafsi ni vizuri kuwa na ushirikiano na vijana wengine katika kujisomea.

Mbali na kuingia darasani na kusikiliza mhadhiri anachofundisha uelewa wa ziada unapatikana pale wanafunzi wanapokaa kwa makundi na kujadili. Tukumbuke kwamba kila mmoja ana uwezo tofauti katika masomo hivyo katika kujadili kwa makundi ndipo tunapata nafasi ya kubadilishana uelewa na ujuzi.

Naomba nitoe angalizo, licha ya uzuri na umuhimu wa kusoma kwa makundi ni muhimu kuhakikisha kuwa kundi lako lina tija na sio kundi la kupoteza muda kwa kupiga soga au kufanya shughuli zingine

zisizo za kimasomo kama vile kuangalia sinema n.k.

Hivyo, ni muhimu kwanza kuingia darasani, kujisomea binafsi halafu ndio uende kusoma kwenye kundi na vijana wenzako.

- vi. **Kutambua namna bora kwako ya kujisomea:** Binadamu tumeumbwa tofauti, jinsi nilivyo mimi na uelewa wangu ni tofauti kabisa na mwingine. Kutambua uwezo wako na namna gani bora kwako katika kuelewa masomo ni hatua muhimu sana katika kufikia mafanikio yako.

Wapo watu wanaoelewa zaidi wakisoma sehemu yenye utulivu kama maktaba, lakini pia wapo watu wanasema wakienda maktaba hawawezi kusoma watazinzia kutokana na utulivu. Pia wapo watu wanaoelewa sana wakijisomea alfajiri na mapema na wengine wakipenda kusoma hadi usiku wa manane.

Ni muhimu kutambua kwamba wewe ni mtu wa aina gani na usipende kuendeshwa na marafiki. Tambua ni muda gani na kwa namna gani wewe huwa unaelewa zaidi na ni namna gani bora zaidi kwako kujisomea.

- vii. **Mchanganuo wa alama (marks) na madaraja ya ufaulu:** katika mfumo wowote wa elimu ipo namna inayowekwa ya kupima uelewa wa wanafunzi na huwa kuna vigezo vinavyo tumika kusema kama mwanafunzi amefaulu au amefeli.

Kuanzia kwenye ngazi ya chini kabisa ya elimu yaani elimu ya msingi, ufaulu umewekwa kwenye makundi na huwasilishwa kwa herufi A, B, C n.k. Vile vile kuna madaraja ambayo huwekwa kutofautisha kiwango cha ufaulu pale wanapo unganisha masomo yote ambayo mwanafunzi amefanyia mtihani.

Hali ni hiyohiyo katika elimu ya chuo, kila chuo kina utaratibu wake wa kuchanganua alama za kila somo kwa mwanafunzi na namna ya kuziunganisha na kupata ufaulu wa mwanafunzi kwa somo, muhula, mwaka wa masomo na mwisho wa kozi nzima.

Mgawanyo wa maksi huanzia kwenye majarbio na mazoezi ya darasani hadi kwenye mtihani wa mwisho. Ni muhimu sana kuelewa kuhusu mfumo uliopo chuoni kwako na kufahamu kuwa ufaulu wako wa mwisho hujengwa kuanzia siku ya kwanza unapojiunga na chuo.

Hakikisha unafahamu namna ya kuchakata kiwango cha ufaulu yaani “Grade Point Average (GPA)” na unatambua madaraja yaliyopo ikiwa ni pamoja na kutambua ukomo wa kila daraja.

Mfano, Katika shahada; vyuo vingi vina daraja la kwanza (first class), daraja la pili juu (upper second) daraja la pili chini (Lower second) na kufaulu (pass) n.k. Hii hutofautiana kwa vyuo na ngazi za masomo.

Ikumbukwe kuwa kuna aina za kazi kama vile kuwa Mhadhiri na wale ambao wangependa kuendelea na masomo ya juu zaidi huangalia daraja ulilipata. Mfano; ili kutoka stashahada na kujiunga na shahada unapaswa kuwa na kiwango cha ufaulu yaana “Grand Point Average (GPA)” ya 3.0. na pia kutoka shahada kwenda kujiunga na shahada ya uzamili unapaswa kuwa na ufaulu wa daraja la pili juu yaani “upper second” au daraja la pili chini yaani “lower second” kulingana na chuo unachotaka kujiunga.

Ujumbe maalumu kwa Vijana wanaosoma Stashahada (Diploma): Vijana wengi hutumia njia ya kujiunga na stashahada ili kufikia malengo ya kujiunga na shahada

(Degree). Wapo ambao wanashindwa kuweka juhudi za kutosha na mwisho kujikuta hawapati alama za kuweza kujiunga na ngazi ya shabada. Nimeshubudia vilio na masikitiko mengi pale Kijana anaposhindwa kuendelea na mipango yake.

Kijana Hamisi hakua makini katika masomo yake ya stashabada, alipofikia mwisho wa masomo alifanya jumuisho la alama zake na kugundua kuwa bakidhi vigezo vya kujiunga na ngazi ya shabada kwa sababu mjumuisho wa alama zake ni 2.8 wakati alama zinazo hitajika ni 3.0.

Hamisi alisikitika sana na katika kutafuta ufumbuzi Hamisi alianza kuzunguka kwa Waalimu wake akiomba wampatie mitihani ya majaribio afanye ili aweze kupata alama zilizo baki.

Jambo hilo halikuwa linawezekana kabisa maana matokeo ya mwisho yalisha toka. Historia ya Hamisi kwa Walimu wake

baikua nzuri kwa sababu Hamisi alikua sio mbudhuriaji wa darasani na mara nyingi hakua anafanya majaribio yaliyokua yanatolewa darasani.

Hamisi angefwata taratibu na kutimiza wajibu wake sasa hivi angekua anaendelea na masomo katika ngazi ya shahada.

Hivyo ni muhimu sana kujituma katika kutimiza malengo yako. Kama lengo ni kumaliza stahabada na kujiunga na shahada hakikisha alama zinazo hitajika zinapatikana.